

STRATEJİK SUSKUNLUK: ERMENİLERİN SESSİZLİĞİ (BİRİNCİ BÖLÜM) - 08.2021

Iver TORIKIAN

Blog No: 57
15.11.2021

AVİM'in Notu: *Ağustos 2021'de AVİM'e Japonya'dan bir mektup ulaşmıştır. Mektup, ailesi bir zamanlar İstanbul'da ikamet etmiş bir Ermeni olan İver Torikian tarafından gönderilmiştir. Torikian, mektubu Türk-Ermeni ilişkilerinde yanlış bilinenlerin sorgulanmasını istediği için yazdığını belirtmiştir.*

Ermeni asıllı bir akademisyenin özgür bir ortamda ve akademik bir nesnellik ile samimi görüşlerini yansıtan bu mektubu AVİM olarak birkaç güne yayarak bölümler halinde yayınlayacağız. Mektubun ilk bölümünü aşağıda okuyabilirsiniz.

Iver Torikian (Ağustos 2021)

Birinci Bölüm

Benim adım Iver Torikian. Amerikalıyım. Annem Almanya doğumlu; babam ise Türkiye doğumlu bir Ermeni ☀ Anne ve babamın ABDye göç etmesinden sonra orada doğdum ve çoğunlukla orada yetiştim. Şimdi Japonyada yaşıyorum.

Hayatım boyunca Türkiyeyi düzinelerce kez ziyaret ettim. İstanbul, Rumeli Hisarında, büyükbabam ve büyükannemin Boğaza yaklaşık 200 metre kadar uzaklıkta bir evi vardı. Evleri, arnavut kaldırımlı, dar ve oldukça dik bir sokaktaydı. Araçlar zar zor birbirlerinin yanından geçerdi ve işportacılar sattıkları mallarla geçerlerdi. Bir keresinde omuzlarında bir sopa, sopanın her ucunda ise bir kova taşıyan bir adamın resmini çekmiştim. Yoğurt, yoğurt, yoğurt! diye bağırıyordu.

Büyükbabam her sabah erken kalkıp, Kapalı Çarşıya yakın dükkanına gitmeden önce bir

saatliğine jimnastik yaparmış. Bu hayatının sonuna kadar devam ettirdiği bir rutindi. Memleketi Arapgirdi. Henüz bir oğlanken tek başına İstanbula gelmiş.

Büyükbabamın kolay bir hayatı olmamış. Arapgirde, altı yaşındayken çiçek hastalığı geçirmiş ve bir gözü kör olmuş. İstanbula geldikten sonra ise bir başka felaket yaşamış. Gençken İstanbul sokaklarında dolaşıp ekmek satarmış. Bir gün kullandığı at ile bir kaza geçirmiş ve tüm dişlerini kaybetmiş. Henüz genç olmasına rağmen o zamandan sonra takma diş kullanması gerekti. Ancak tüm bu tersliklere rağmen eninde sonunda dükkanını açabilmiş ve üç oğlunu yetiştirebilmiş. En büyükleri benim babamdı.

Büyükannem Gümüşhacıköydendi, ama genç bir kızken İstanbula gelmiş. Üç kız kardeş arasından en büyüğüymüş. Tüm kız kardeşler ve büyükannem yirminci yüzyılın başlarında İstanbula gelmişler. Bir keresinde, tek başıma İstanbulu ziyaret ederken, büyükanneme İstanbula geldikten sonra ne yaptığını sormuştum. Bir medreseye gittiğini söylemişti. Sonra, benim istememe fırsat vermeden nasıl dua etmeyi öğrendiğini göstermişti. Dualar okuyarak ayağa kalkmış, sonra diz çökmüş, öne eğilmiş, sonra tekrar kalkmıştı. Bana iyi bir egzersiz gibi görünmüştü.

Büyükbabamla evlenmek büyükannemin seçimi değilmiş. Bu karar onun adına alınmış. Bir gün, büyükbabam İstanbulda bir sokakta mallarını satarken, büyükannemin bir akrabası evinin penceresinden dışarı sarkıp ona Hey, bir eş ister misin? diye seslenmiş. Büyükbabam Ah, evet, bir eşim olsa iyi olurdu diye cevap vermiş. Büyükannem o sırada 19 yaşındaymış. Büyükbabam ise 30lu yaşlarının başındaymış. Elbette bir Ermeni kilisesinde evlenmişler ve neredeyse tam dokuz ay sonra babam doğmuş.

Babam şanslıymış. Büyükbabam ve büyükannemin evi, ismi o dönem Robert Kolej olan Boğaziçi Üniversitesine yürüme mesafesindeymiş. Babam ortaokul, lise ve üniversiteyi orada okumuş. Öğretmenler ve öğrenciler birçok etnik gruba mensupmuş, babam orayı bir küçük BM olarak tarif ederdi. Farklı kökenlerden gelen öğretmenler ve öğrencilerin birbirleriyle etkileşime geçmiş olmasının babamın hoşgörülü ve başkalarını olduğu gibi kabul eden biri olarak yetişmesinde kilit rol oynadığına hiç kuşkum yok. Ne yazık ki açık fikirlilik Ermeniler arasında yaygın bir nitelikmiş gibi görünmüyor. Yıllar içinde birçok Ermeninin özellikle Türklere karşı önyargılı olduğunu fark ettim.

Bir Ermeninin bana açık bir şekilde Türkleri sevmediğini söylediği ilk anı hatırlıyorum. Ailemin Türkiyedeki yaz tatillerinden biri sırasında, KınalıAdada gerçekleşmişti bu olay. Dokuz veya on yaşlarındaydım. O yaz, bir amcamın Kanadaya göç etmiş olan ailesi de Türkiyeyi ziyaret ediyordu. İngilizce konuşabileceğim, benimle yaşıt kuzenlerimin olması güzeldi. Onlarla ilgili beni rahatsız eden tek şey Türkler hakkında kötü sözler söylemeleriydi.

Bir öğleden sonra, Kınalıadadaki bir akrabamızın evinde kaldığımız sırada, bu kuzenlerimden biri ile onların Türk karşıtlığı konusunda konuşmaya karar verdim. Plajdan eve doğru yürüdüğümüz sırada kuzenime çekinerek neden Türkleri sevmediğini sordum. Soğukkanlı bir şekilde tüm Türklerden nefret ediyorum dedi. Renkli, yöresel kıyafet giyen ve hiçbirimizin tanımadığı yakınımızdaki bir kıza işaret etti. Kuzenim, Şuradaki kızı görüyor musun? diye sordu. O Türk olduğu için ondan nefret ediyorum. Nasıl cevap vereceğimi

bilemedim, o yüzden hiçbir şey söylemedim.

Ne yazık ki Türkler hakkında kötü sözler söyleyenler yalnızca kuzenim gibi çocuklar değil. Türkleri kötüleyen Ermeni çocukların esasen Ermeni yetişkinleri örnek aldığını biliyorum. Bir keresinde, 20li yaşlarımdayken, babamla birlikte Avrupaya gitmiş ve Parisi ziyaret etmiştik. Babamın İstanbulda beraber büyüdükleri yıllardan tanıdığı bir Ermeni arkadaşı vardı. Onun evinde kaldık. Bir sabah kahvaltı yaptığımız sırada, adamın İstanbullu Ermeni eşi benimle telaşlı bir şekilde konuşmaya başladı. Ne söylediğini anlayamadım. Gittikçe öfkelenince, babam endişeli bir şekilde güldü ve onun ne istediğini anlattı. Kadın, asla bir Türk kadınla evlenmeyeceğime dair söz vermemi istemişti. Çat pat bildiğim Türkçe ile ona duymak istediğini söyledim. Sakinleşti ve kahvaltımıza devam ettik.

Kanadada bir akrabamızın evinde, yukarıda bahsettiğim iki olaydan daha da beter bir üçüncü olaya şahit oldum. Benimle aynı yaşta olan bir başka kuzenin odasında geziniyordum. Kitaplığında sadece üç kitap vardı ve hepsi İkinci Dünya Savaşını konu alıyordu. Tarihe ilgisi olup olmadığını sordum; Hayır diye cevap verdi. Sadece Hitlerin Avrupadaki Yahudi nüfusunu yok etmeye çalışmakla doğru olanı yapmış olduğunu düşünüyordu. Meğerse Yahudilerden nefret ettiği kadar Türklerden de nefret ediyormuş. Yahudiler küçük farelerdir. Türkler ise sıçandır dedi. Şüphesiz sıçanları da sevmiyordu.

Bu hadiseleri yazmak beni üzüyor. Tanıdığım Ermenilerin çoğu akrabalar veya babamın arkadaşlarıydı. Yukarıda bahsetmiş olduğum kişiler dahil olmak üzere, hepsi hayatım boyunca bana kibar davrandılar. Belki bu sadece benim saflığımdan kaynaklanıyor, fakat insanların bana karşı kibar davranırken, aynı zamanda hiç tanışmadıkları insanlara karşı nefret beslemelerini anlamakta güçlük çekiyorum.

Böyle düşünen tek Ermeni olmadığımı biliyorum. 2007 yılında İstanbulda öldürülen Ermeni gazeteci Hrant Dink de Ermenilerin Türk karşıtı öfkesine karşı çıkmış, söz konusu öfkenin bizleri zehirlediğini söylemişti. Aynı fikirdeyim.

Türk ya da Ermeni olmayan insanlar için Ermenilerin Türklere karşı beslediği düşmanlık önemsiz gözükebilir. Ne de olsa Türkiye ile Ermenistan arasında bir savaş çıkmayacak. Türkiye; nüfus, toprak ve kaynakların yanı sıra, askeri kabiliyet alanında Ermenistanı gölgede bırakıyor. Türkiye ve Ermenistan arasında herhangi bir askeri çatışma Ermenistan için felaketle sonuçlanır.

Ancak Ermenilerin düşmanlığı Türkler ve Türkiye için zararlı, çünkü Ermeniler Kuzey Amerika ve Avrupada ciddi bir siyasi nüfuza sahipler. Ermeni gruplar on yıllardır Türkiyeye siyasi ve ekonomik olarak saldırıyorlar. Örneğin ABDdeki Ermeniler sürekli olarak Batılı firmalara ve kuruluşlara Türkiyede iş yapmamaları konusunda baskı yapıyorlar ve bu çabalar kısmen etkili oluyor. Dahası, uluslararası Ermeni toplumu dünyadaki tüm hükümetleri, bir yüzyıldan uzun bir zaman önce Türkiyedeki Ermenilerin başına gelmiş olayların bir soykırım olduğuna dair sürekli ikna etmeye çalışıyorlar. Bu çabalar Ermeni Davası olarak biliniyor.

Söylendiğine göre bazı Ermeniler Türk hükümetinden yalnızca özür istiyor. Başka Ermeniler ise daha fazlasını, istiyor, örneğin para. Bazıları ise daha da ileriye gidiyor; Türk hükümetinin Türkiyenin doğusunun bir bölümünü alıp Ermenistana vermesini, bunun

sonucunda da doğu topraklarının Ermenileştirilmesini talep ediyorlar. Böylesi aşırı istekler elbette ki saçma. Farklı sebeplerden ötürü Ermeni Davasının herhangi bir kısmını, daha ılımlı talepler dahil olmak üzere, desteklemiyorum. Böyle talepler Türklere ve Türkiyeye karşı intikamcılığı teşvik ediyor. Dahası, şimdiki -- doğal olarak bir yüzyıldan evvelki olaylar ile herhangi bağları olmayan -- Türk neslinden tazminat ve toprak talep etmenin nihayetinde tüm insanlığa zarar vereceğine inanıyorum.

İtiraf etmeliyim ki halen Ermeniler ve Osmanlı tarihi hakkında daha öğrenmem gereken çok şey var. Yakın bir zamana kadar Ermeni kültürüne, tarihine ve siyasetine çok az ilgi duyuyordum. Ermenice bile bilmiyorum. Benzer şekilde, Osmanlı tarihine de ilgim yoktu. Ancak 2015 yılının başında, sırf bir Amerikan dergisi olan *The New Yorker*ın 5 Ocak 2015 sayısında Ermeniler konusunda yayınlanan bir makale sebebiyle Ermeniler ve Osmanlı tarihi konularında daha fazlasını öğrenmeye karar verdim. *The New Yorker*, yalnızca New Yorkta değil, tüm dünyada çok sayıda okuyucusu olan nitelikli bir dergi. Dergideki o makale, beni daha fazla öğrenmeye teşvik etti. Ancak, makaleyi okumadan önce, çoğu Ermeni için akla hayalesığmayacak bir şey yapmaya karar verdim: bir Amerikan gazetesine; biz Ermenilerin, uzun zaman önce olanlar için Türkleri affetmesi ve uzlaşma araması gerektiğini belirten bir mektup yazmak. Doğru olduğunu düşündüğüm bir şeyi yapmak istemiştim.

Raffi Khatchadourian tarafından *The New Yorker*da kaleme alınan makale, "A Century of Silence" (TR: Sessizlik Yüzyılı) başlığını taşıyordu. Ermenilerin nasıl acı çektiklerini, Türkiyedeki köylerden ve şehirlerden nasıl sürüldüklerini, varlıklarını ve geçim kaynaklarını nasıl kaybettiklerini ve pek çoğunun hayatlarını nasıl kaybettiklerini anlatan hikayeler içereceğini biliyor olmamdan dolayı yazıyı okumayı sonraya bırakmıştım. Benzer hikayeleri hayatım boyunca Ermeni tanıdıklarımdan ve akrabalarımdan duymuştum, o yüzden daha fazlasını dinlemeye hevesim yoktu.

Ancak, *The New Yorker*un söz konusu sayısının bana Japonyada 2015 yılının başlarında ulaşmasından bir gün sonra babam beni aradı. Makaleden haberi olmuştu ve bana okuyup okumayacağımı sordu. Ona henüz okumadığımı, ama okuyacağımı söyledim ve sonrasında da okudum. Beklediğim gibi Khatchadourian bizim çektiğimiz ıstıraplar konusunda birçok hikâye anlatıyor ve bazı korkunç detaylara giriyordu. Ancak Osmanlı askerlerinin ölümlerinden bir kez bahsetmenin dışında, Khatchadourian yazısında Türkiyede o dönemdeki başka herhangi halkın acısından neredeyse hiç bahsetmiyordu. Makale bariz bir biçimde tamamıyla tek taraflı yazılmıştı.

Ne yazık ki bahsi geçen dönemde meydana gelen olayları tarafsız bir şekilde tartışmaya hazır çok az Ermeni akademisyen mevcut. Daha doğrusu Avrupa veya Kuzey Amerikada, □□□□□□□ de dahil, Türkiyedeki diğer milletlere ve onların da bir yüzyıl kadar önce çektikleri kargaşa ve ıstırap konusunda yazmış olan az sayıda Ermeni var. Bana göre en kötüsü ise; Batılı ülkelerde ancak az sayıda Ermeni, söz konusu dönem içinde bizlerin pek çok şiddet eylemini gerçekleştirdiği gerçeğini Ermeni olmayanlara itiraf etmeye hazır. Örneğin Khatchadourianın makalesinde Ermeni savaşçılar hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmuyor.

Türk tarihinin yüzeysel bir değerlendirmesi bile, Türk Kurtuluş Savaşının öncesinde ve

esnasında aslında pek çok Ermeni savaşçının var olduğunu ortaya çıkaracaktır. **(1/5)**

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: TORIKIAN, Iver. 2026. "STRATEJİK SUSKUNLUK: ERMENİLERİN SESSİZLİĞİ (BİRİNCİ BÖLÜM) - 08.2021." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2021 / 57. Kasım 15. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/Blog/STRATEJIK-SUSKUNLUK-ERMENILERIN-SESSIZLIGI-BIRINCI-BOLUM-08-2021

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır